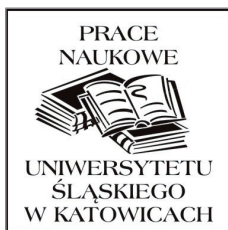

„Słowo to cały człowiek”
Studia i szkice
o twórczości Mickiewicza

Mojej Małżonce Małgorzacie
z wdzięcznością –
„Chwilo – jesteś piękna – trwaj”

NR 2856

Marek Piechota

„Słowo to cały człowiek”
Studia i szkice
o twórczości Mickiewicza

Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach

Katowice 2011

Redaktor serii: Historia Literatury Polskiej
Marek Piechota

Recenzent
Zbigniew Sudolski

Publikacja będzie dostępna – po wyczerpaniu nakładu – w wersji internetowej:

Śląska Biblioteka Cyfrowa
www.sbc.org.pl

Spis treści

Przedślowie	9
Część pierwsza	
Filomackie spełnienia i rozczarowania	
Rozdział pierwszy	
Rozczarowanie filomatów Imperatorskim Uniwersytetem . . .	17
Rozdział drugi	
„Bywaj mi zdrowa biedna Cenzuro!” Niecenzuralność <i>Ody do Młodości</i>	31
Rozdział trzeci	
Od „boskiego diabła” do „puchu marnego”. Współredaktorzy tekstów Mickiewicza w okresie wileńsko-kowieńskim . . .	43
Część druga	
Motywy, inspiracje, fenomeny	
Rozdział czwarty	
Ikaryjskie inkrustacje Mickiewicza	65
Rozdział piąty	
Mickiewicz wobec „czasów szwedzkich”	81
Rozdział szósty	
Saplicowie – Soplicowie. (Na marginesie pewnej odręcznej notatki w osiemnastowiecznej <i>Etyce chrześcijańskiej</i> Wincentego Houdry’ego	103

Rozdział siódmy	
Autorzy nowożytni w <i>Wykładach lozańskich</i> Mickiewicza. (Z dygresją o prowincjach i prowincjonalizmach)	123

Część trzecia

Dopowiedzenia o ideach, relacjach, milczeniu

Rozdział ósmy	
Jeszcze o idei wolności w <i>Dziadach</i> Mickiewicza	153
Rozdział dziewiąty	
Jeszcze o relacjach rodzinnych w <i>Konradzie Wallenrodzie</i> Mickiewicza	167
Rozdział dziesiąty	
Jeszcze o milczeniu Mickiewicza. Myśl i cień myśli	181

Część czwarta

Z problemów edytorskich i ściśle filologicznych

Rozdział jedenasty	
Kilka słów o <i>Przedmowie</i> do tomiku <i>Wspomnienia z wojny narodowej i sonety wojenne</i> Stefana Garczyńskiego. Więcej pytań niż odpowiedzi. Jeszcze o tekście we fragmencie zale- dwie przypisywanym Mickiewiczowi	195
Rozdział dwunasty	
Trzy przedmowy do dwudziestowiecznych wydań zbioro- wych <i>Dzieł</i> Mickiewicza	209

Część piąta

Poliglottyzm wieszczą

Rozdział trzynasty	
Czy Mickiewicz czytał poetów z Tybetu? O fortunnych skutkach błędnej hipotezy	219
Rozdział czternasty	
Iloma językami władał „pan Mićkiewicz”?	227

Nota bibliograficzna	241
Indeks utworów Mickiewicza (opracowała Małgorzata Piechota)	245
Indeks nazwisk (opracowała Małgorzata Piechota)	247
Spis ilustracji	259
Summary	261
Резюме	262

Przedślowie

Literatura nie jest całym życiem¹.

*P*oeta. Tym lakonicznym, ale jakże pojemnym² rzeczownikiem określa Adama Mickiewicza autor biogramu (jednego z obszerniejszych!) w „Polskim Słowniku Biograficznym” – Kazimierz Wyka³. Musi budzić szacunek tak szlachetna powściągliwość wobec niekwestionowanej dziś, w wieku XXI, wielkości poety, ale też człowieka instytucji, zajmującego się w swoim życiu tak wieloma dziedzinami, że trudno je tu wszystkie nawet w skrócie wymienić. Był przecież również nauczycielem i wykładowcą (w Kownie, Lozannie i Paryżu), był aktywnym na różnych polach działaczem i publicystą politycznym, zwiedził – nie zawsze z własnej woli – niemal połowę ówczesnego świata. Z kolei Zofia Stefanowska w biogramie Mickiewicza zamieszczonym w popularnym kompendium *Literatura polska. Przewodnik encyklopedyczny* (w pierwszym wydaniu sto tysięcy egzemplarzy, a przecież były następne...) pisze o nim już bez tej powściągliwości: „największy poeta polski”⁴. Ci, którzy nie wyrażali swych poglądów w sposób aż tak zdecydowany, jak autorka *Próby zdrowego rozumu* (Warszawa 1976, 2001), ograniczali się zazwyczaj do formuł nieco ostrożniejszych: najwybitniejszy po Janie Kocha-

¹ Z listu Adama Mickiewicza do Margaret Fuller (Paryż, 16 września [1847]). A. Mickiewicz: *Dzieła*. [Wydanie Rocznicowe]. T. XVI: *Listy. Część trzecia 1842–1848*. Tom oprac. M. Dernałowicz, E. Jaworska, M. Zielińska. Warszawa 2004, s. 463. Przekład polski. W oryginale list został napisany po francusku. W części końcowej *Przedślowia* podaję zasady cytowania najważniejszych źródeł.

² Pojemnym zwłaszcza w dobie romantyzmu. Zob. W. Weintraub: hasło *Poeta*, w: *Słownik literatury polskiej XIX wieku*. Pod red. J. Bachórze i A. Kowalczykowej. Wrocław–Warszawa–Kraków 1991, s. 711–715.

³ K. Wyka: „Mickiewicz Adam Bernard (1798–1855), poeta”. W: „Polski Słownik Biograficzny”. T. XX/4, z. 87 (Wrocław 1975), s. 694–706.

⁴ Z. Stefanowska: *Mickiewicz Adam*. W: *Literatura polska. Przewodnik encyklopedyczny*. T. 1: *A–M*. Warszawa 1984, s. 663.

nowskim poeta polski, największy – obok Juliusza Słowackiego i Zygmunta Krasińskiego – spośród Trzech Wieszczów...

Marian Stępień zwrócił uwagę na fakt, że przywoływany tu w poprzednim akapicie Kazimierz Wyka dwukrotnie w swych pracach cytował interesujący wyimek z *Dzienników* Fryderyka Hebbła:

Człowiek najlepiej czyni rozrastając się na wszystkie strony, a niewiele się troszcząc o rdzeń centralny, który ma wiązać te rozbieżne kierunki. To wiązanie odbywa się i tak bezpośrednio i bez jego przyczynienia się, gdyby zaś takiego rdzenia nie było, nikt go sobie sztucznie nie wprawi⁵.

Czy taki rdzeń w twórczości Mickiewicza rzeczywiście istnieje? Co do tego nie powinniśmy mieć wątpliwości. Zmieniające się metodologiczne mody i niekiedy ideologiczne uwarunkowania narzucają jednak refleksję nieco sceptyczną wobec kolejnego pytania: czy udało się współczesnej mickiewiczologii wystarczająco precyzyjnie wskazać i opisać ów rdzeń? Z moich blisko już trzydziestoletnich studiów nad dziełami i biografią Mickiewicza wypływa, jak dotąd, przeświadczenie, że poeta – bez względu na to, czy było to formułowanie ustaw filomackich, przygotowywanie się do zajęć w szkole lub na uniwersytecie, pisanie dzieła historycznego czy poetyckiego, organizowanie Legionu czy opanowywanie języka tureckiego, gdy okazało się, że jego znajomość może być w działaniach wojennych przeciw Rosji wielce przydatna – zawsze wykazywał młodzieńczy zapał, jeśli tylko gdzieś na horyzoncie, bodaj w tle, pojawiał się **kontekst patriotyczny**, nadzieja na odzyskanie przez Polskę wymarzonej przez pokolenie romantyków niepodległości. Mickiewicz zawsze bardziej troszczył się o innych niż o siebie, nawet w kwestiach korekty *Poezji* przyjaciela Stefana Garczyńskiego okazał się znacznie bardziej skrupulatny i twórczy niż podczas korekt swego *Pana Tadeusza*.

Wydaje się, że samemu Mickiewiczowi – problem ten zasługuje z całą pewnością na szkic odrębny – nie było obojętne to, jak go zapamiętają przyszłe pokolenia, co „będziemy mogli zapisać w rocznikach”? Tekst dalej przytoczony pisze Mistrz dla zauroczonej nim (może nawet zakochanej w nim?) Małgorzaty Fuller (Paryż-Batignoles, 26 kwietnia [1847]), sam mający za sobą i nad sobą Mistrza Andrzeja Towiańskiego:

Pytasz mnie o **szczegóły z mojego życia i moich utworów**? Mógłbym ci odpowiedzieć w jeden tylko sposób: dając ci we mnie samym, w mych słowach i w mych czynach, wynik mego życia. Miałbym ci wiele do

⁵ Cyt. za: M. Stala: *Rodowód osobowości twórczej Kazimierza Wyki*. W: *Kazimierz Wyka. Charakterystyki, wspomnienia, bibliografia*. Praca zbiorowa pod red. H. Markiewicza i A. Fiuta. Kraków 1978, s. 11.

powiedzenia, ale zdaje mi się, że nic nie nadaje się do pisania. Życie, Bogu dzięki, dopóki trwa, ma coś nieuchwytnego i nie pozwala się zamknąć w **martwej literze**. Zwłaszcza **życie** takie jak **moje**, które **nie pozostawiło śladu na ziemi**, bo nie wygrywałem bitew, nie budowałem ani nie burzyłem miasta. Cóż zatem będziemy mogli zapisać w rocznikach? – Żyliśmy jedynie w duszy i oddziaływaliśmy jedynie na dusze. Możnaż wiedzieć, dokąd sięga takie działanie? Czas jedynie może ukazać jego rozległość.

WR XVI, s. 429–430⁶

Czy ujawniają się tu pewne kompleksy Mickiewicza, między innymi z tego względu, że nie wziął udziału w powstaniu listopadowym? Chyba nie. Widziałbym tu raczej odrobinę sarkazmu w tym, że do annałów przechodzą hekatombry ofiar (i ich sprawcy), nie codzienny, nieefektywny twórca trud pokoleń. A jednak łatwo dostrzec w tym cytacie, gdy tylko skonfrontujemy go z obchodzonymi jeszcze tak niedawno wielkimi rocznicami: dwusetną urodzin poety (rok 1998) i sto pięćdziesiątą jego śmierci (rok 2005), pewien optymizm: działanie Mickiewicza **sięga do dziś**, czas ukazuje jego **rozległość**.

Ponieważ poprzednie moje prace o Mickiewiczu – szczęśliwie skumulowane w roku 2000 – z jednej strony charakteryzowały ambicje zdecydowanie monograficzne⁷, z drugiej zaś popularyzatorskie⁸, pragnę dziś, po blisko dekadzie, zaprezentować Czytelnikowi zainteresowanemu bliżej „największym poetą polskim” wybór z moich prac pisanych na przełomie wieków XX i XXI, wyrosłych z przeróżnych inspiracji i zgrupowanych tu w pięciu częściach: *Filomackie spełnienia i rozczarowania*; *Motywy, inspiracje, fenomeny*; *Dopowiedzenia o ideach, relacjach, milczeniu* – stąd w tytułach aż trzech rozdziałów tej części pojawia się formuła „jeszcze o...”; *Z problemów edytorskich i ściśle filologicznych* oraz *Poliglottyzm wieszca*. To najczęściej rezultaty ogólnopolskich i międzynarodowych sesji naukowych, w których brałem udział (w Cieszynie, Gdańsku, Katowicach, Ostrawie, Ustroniu i Wilnie), referatów wygłaszanych w latach 1994–2008. W kilku miejscach zdecydowałem się na zamieszczenie lakonicznej adnotacji o okolicznościach genezy pomysłu, intrygująco zaprojektowanego tytułu sympozjum, przesłania serii podręczników, sesji naukowej z okazji konkursu poetyckiego o Skrzydło Ikarą, szczęśliwy traf – otrzymanie w darze wyjątkowego

⁶ Przekład polski. W oryginale list został napisany po francusku (por. przyp. 1). Wyróżnienia moje – M.P. Zasady stosowanych w tej książce wyróżnień podaję w przypisie 1 do rozdziału pierwszego.

⁷ M. Piechota: *Od tytułu do Epilogu. Studia i szkice o „Panu Tadeuszu”*. Katowice 2000, 178 s.; „*Pieśni ogromnych dwanaście...*” *Studia i szkice o „Panu Tadeuszu”*. Pod red. M. Piechoty. Katowice 2000, 236 s.

⁸ M. Piechota, J. Lyszczyna: *Słownik Mickiewiczowski*. Katowice 2000, 422 s.

egzemplarza *Etyki chrześcijańskiej* Wincentego Houdry'ego (Wenecja 1750) z tajemniczą zrazu inskrypcją... Odsłanianie genezy pomysłu niekiedy wiele mówi nie tylko o źródle, ale i o ostatecznym rezultacie naukowych dociekań. Skąd pochodzi początkowa część tytułu tej książki: „*Słowo to cały człowiek*”. *Studia i szkice o twórczości Mickiewicza*, wyjaśni się w rozdziale dziesiątym o milczeniu poety, choć sformułowanie to zostało użyte przeze mnie w nieco innej intencji niż zakładał jego autor, określenie „twórczość” jest tu rozumiane najszerszej, jako synonim działalności, nie tylko kreacji literackiej, także jako zespół przedsięwzięć politycznych i społeczno-kulturowych.

Większość rozdziałów tej książki stanowią znacznie (niekiedy nawet bardzo wydatnie) rozbudowane w stosunku do pierwodruków wersje, o czym informuje *Nota bibliograficzna*. Na ich obecny kształt wpływ niemały – niekiedy sygnalizowany przeze mnie oddzielnie w przypisach – mieli recenzenci prac zbiorowych Profesorowie: Józef Bachórz, Alina Brodzka-Wald, Czesław Hernas, Jan Miodek, Jerzy Smulski, Jerzy Starnawski, Zofia Stefanowska, Andrzej Zawada, których uwagi i sugestie chowam we wdzięcznej pamięci. Szczególne podziękowania składam na ręce prof. Zbigniewa Sudolskiego – za wielce staranną i, jak zawsze, życzliwą lekturę całego tomu.

W celu ograniczenia i tak dość licznych przypisów, w tomie tym zastosowałem następujące skróty najczęściej przywoływanych wydań zbiorowych dzieł Adama Mickiewicza:

WR – A. Mickiewicz: *Dzieła*. [Wydanie Rocznicowe]. T. I: *Wiersze*. Tom oprac. C. Zgorzelski. Warszawa 1993; T. II: *Poematy*. Tom oprac. W. Floryan przy współpracy K. Górskiego i C. Zgorzelskiego. Warszawa 1994; T. III: *Dramaty*. Tom oprac. Z. Stefanowska. Warszawa 1995; T. IV: *Pan Tadeusz*. Oprac. Z.J. Nowak. Warszawa 1995; T. V: *Proza artystyczna i pisma krytyczne*. Tom oprac. Z. Dokurno. Teksty francuskie przełożył A. Górski. Warszawa 1996; T. VI: *Pisma filomackie, pisma polityczne z lat 1832–1834*. Tom opracowali M. Witkowski i C. Zgorzelski przy współpracy A. Paluchowskiego. Do druku przygotowała T. Winek. Warszawa 2000; T. VII: *Pisma historyczne. Wykłady lozańskie*. Tom oprac. J. Maślanka. Wykłady lozańskie zrekonstruował i przełożył J. Kowalski. Pisma historyczne francuskie przełożył A. Górski. Warszawa 1996; T. XI: *Literatura słowiańska*. Kurs czwarty. Tom oprac. J. Maślanka. Przekład L. Płoszewski. Warszawa 1998; T. XII: *Legion polski. Trybuna Ludów*. Tom oprac. S. Kieniewicz. Przełożyli: L. Płoszewski oraz A. Górski i S. Kieniewicz. Warszawa 1997; T. XIV: *Listy. Część pierwsza 1815–1829*. Oprac.

- M. Dernałowicz, E. Jaworska, M. Zielińska. Warszawa 1998; T. XV: *Listy. Część druga 1830–1841*. Oprac. M. Dernałowicz, E. Jaworska, M. Zielińska. Warszawa 2003; T. XVI: *Listy. Część trzecia 1842–1848*. Tom oprac. M. Dernałowicz, E. Jaworska, M. Zielińska. Warszawa 2004.
- DW – A. Mickiewicz: *Dziela wszystkie*. Pod red. K. Górskiego. Tom pierwszy. Część pierwsza: *Wiersze 1817–1824*. Oprac. C. Zgorzelski. Wrocław 1971; Tom pierwszy. Część druga: *Wiersze 1825–1829*. Oprac. C. Zgorzelski. Wrocław 1972.
- WJ – A. Mickiewicz: *Dziela*. [Wydanie Jubileuszowe, pod red. J. Krzyżanowskiego]. Warszawa 1955. T. I: *Wiersze*. Teksty przygotowali W. Borowy i E. Sawrymowicz. Dodatek krytyczny oprac. L. Płoszewski i E. Sawrymowicz; T. III: *Utwory dramatyczne*. Oprac. S. Pigoń; T. V: *Pisma prozą*. Część I: *Pisma filomatyczne, estetyczno-krytyczne, opowiadania*. Pisma francuskie przełożył A. Górski, teksty i uwagi o tekstach przygotował L. Płoszewski, objaśnienia oprac. Z. Ciechanowska; T. VII: *Pisma prozą*. Część III. Wykłady lozańskie rekonstruował i przełożył J. Kowalski; T. XV: *Listy*. Część II. Oprac. S. Pigoń.
- WN – A. Mickiewicz: *Dziela*. [Wydanie Narodowe]. T. I: *Wiersze*. Oprac. W. Borowy i L. Płoszewski. Warszawa 1949; T. III: *Utwory dramatyczne*. Oprac. L. Płoszewski. Warszawa 1949; T. V: *Pisma prozą*. Część I: *Pisma filomatyczne, estetyczno-krytyczne, opowiadania*. Pod red. L. Płoszewskiego. Warszawa 1952; T. XV: *Listy*. Cz. 2. Oprac. S. Pigoń. Warszawa 1954.
- WS – A. Mickiewicz: *Dziela wszystkie*. [Wydanie Sejmowe]. T. VII: *Wykłady lozańskie*. Zrekonstruował, przełożył, wstępem i komentarzem opatrzył J. Kowalski. Warszawa 1936; T. XVI: *Rozmowy z Adamem Mickiewiczem*. Zebrał i oprac. S. Pigoń. Przedmowę napisał W. Mickiewicz. Warszawa 1938.

W zestawieniu wykazałem jedynie te tomy w danym wydaniu, do których rzeczywiście jest odwołanie w tekście głównym bądź w przypisie. Literowe oznaczenia wskazują wydanie, cyfry rzymskie – numer tomu, cyfry arabskie – strony. Niekiedy, dla ułatwienia lokalizacji poszczególnych przywoływanych słów (np. w *Konradzie Wallenrodzie*), podaję w tekście głównym również wersy.

Indeks utworów Mickiewicza

- Alpuhara* zob. *Konrad Wallenrod*
Ballady i romanse 38, 49–50, 105, 137, 170, 175, 225, 230
Dafnis i Menalka (przekład z Wergiliusza) 134
De critice usu atque praestantia 50, 126, 136
Demostenes 48–49, 189
Do Anieli 47
Do Joachima Lelewela [...] 40, 135
Do Malarza 38, 60
Do Młodości zob. *Oda do Młodości*
Do przyjaciół Moskali zob. *Ustęp Dziadów część III*
Droga do Rosji zob. *Ustęp Dziadów część III*
Dumania w dzień odjazdu 75, 78
Dziady 6, 40, 43, 53–55, 59–60, 76, 153–156, 165, 168, 181, 201, 242
 Upiór 39, 54–55, 154
 Dziadów część I 155, 234
 Dziadów część II 53–55, 155, 170
 Dziadów część III 55, 76–78, 105, 112, 154–160, 202, 214–215, 228, 231
 Pan Senator 159, 163
 Salon warszawski 163
 Widzenie Ewy 162
 Widzenie ks. Piotra 162
 Wielka Improwizacja 77–78, 89, 160, 162, 214
Dziadów części III Ustęp 155, 157–159, 164–165
 Do przyjaciół Moskali 79, 164
 Droga do Rosji 90, 163–164
 Oleszkiewicz 164
 Petersburg 162, 164
 Pomnik Piotra Wielkiego 135, 158, 163
 Przedmieścia stolicy 164
 Przeгляд wojska 157–158, 164
 Dziadów część IV 55–57, 170, 223–226
Dziewica z Orleanu 45
Euthanasia. (Naśladowanie z Lorda Byrona) 234
Farys 75
Giaur (tłumaczenie z Byrona) 164, 234
Grażyna 60, 138, 170, 172
Historia Polski 93–94, 100
Hymn do Młodości zob. *Oda do Młodości*
Już się z pogodnych niebios... 44
Kartofla. *Poemko we czterech pieśniach* 44, 89
Konrad Wallenrod 6, 13, 138, 159, 167–169, 171, 173–174, 177, 179, 200, 208, 242
 Alpuhara 175
 Hymn 175, 176
 Objaśnienia [poety] 175, 178–179
 Pieśń wajdeloty 175, 178
 Pieśń z wieży 175
 Powieść wajdeloty 171, 175–176, 179
 Pożegnanie 178
 Przemowa [do Konrada Wallenroda] 171, 174
 Uczta 175
 Wojna 178
 Wstęp [do Konrada Wallenroda] 174–176,
 176,
Korespondencja zob. *Listy*
Księgi narodu i pielgrzymstwa polskiego 168, 215, 230
Kurhanek Maryli 54, 137
Legion polski 13

- Liryki lozańskie* 230
Listy 9–13, 39–40, 60, 70, 95, 123, 126–127, 130–132, 140, 188–191, 201, 229, 234–235, 237–238
Literatura słowiańska 12, 97–99, 159, 181–182, 187, 198, 228, 233
Mieszko, książę Nowogródka 45
[Nieznajomej, dalekiej...] 184
Nota o sposobie napisania historii polskiej 100
Oda do Młodości 5, 25, 31–34, 37–38, 41, 44, 60, 72, 74–75
O krytykach i recenzentach warszawskich 139–140, 209
Oleszkiewicz zob. *Dziadów części III Ustęp*
O planie nowej organizacji Towarzystwa 26
O poezji romantycznej 138
Opowiadania 13
Pan Tadeusz 10–11, 19, 37, 40, 43–45, 60–61, 71, 87, 91–92, 95–96, 100–101, 105, 107, 111–118, 159, 168, 175, 181, 183, 190–191, 197, 200, 208–215, 219–220, 230, 234, 242
Epilog 79, 197
Objaśnienia [poety] 93, 95, 97
Petersburg zob. *Dziadów części III Ustęp*
Pierwiosnek 49, 51, 54, 137
Pierwsza bitwa 184
[Pierwsze wieki historii polskiej] zob. *Historia Polski*
Pieśń wajdeloty zob. *Konrad Wallenrod*
Pieśń z wieży zob. *Konrad Wallenrod*
Pisma estetyczno-krytyczne 13
Pisma filomackie 13, 17
Poemat o zwierzętach 184
Poezje tom I (Wilno 1822) 38, 40, 59, 139, 171
Poezje tom II (Wilno 1823) 53, 55–56, 59
Poezje (Petersburg 1829) 171
Pomnik Piotra Wielkiego zob. *Dziadów części III Ustęp*
Powieść wajdeloty zob. *Konrad Wallenrod*
Prelekcje paryskie zob. *Literatura słowiańska*
Projekt obrony przed trybunałem berlińskim 94
Przemowa [do Konrada Wallenroda] zob. *Konrad Wallenrod*
Przypomnienie. Sonet 44
Romantyczność 50, 52, 59, 137, 172, 215
Rozbiór „Jagiellonidy” 44
Rozbiór poematu „Dziewica z Orleanu” 44
Rozmowy chorych 184
Rozmowy z Adamem Mickiewiczem 13
Rybka 137
Salon warszawski zob. *Dziadów część III*
Skład zasad 167, 214
Sonety krymskie 78, 170–171, 228, 235–236
Sonety odeskie 78, 170–171,
Śmierć Pułkownika 94
Śniła się zima... 76
Świtez 137
To lubię 137
„Trybuna Ludów” 13, 214
Uciec z duszą na liście 184
Uczta zob. *Konrad Wallenrod*
Upior zob. *Dziady*
Urywek pamiętnika Polki 184
Ustawy Towarzystwa Filomatycznego Wileńskiego 25
Ustęp zob. *Dziadów część III*
Uwagi nad „Jagiellonidą” Dyzmasa Bończy Tomaszewskiego 47, 136
Uwagi nad pismem pod tytułem: „Początek i postęp poezji dramatycznej u Greków i Rzymian” 46
Uwagi nad tłumaczeniem romansu pod tytułem „Dziennik Karola Engielmana” 48
W albumie księcia Golicyna 153
Warcaby, do Franciszka [Malewskiego] 44–45
Widok gór ze stepów Kozłowa
Wiersz do malarza zob. *Do Malarza*
Wstęp [do Konrada Wallenroda] zob. *Konrad Wallenrod*
Wykłady lozańskie 6, 13, 24, 47, 123–124, 129, 131, 133, 145–150, 158, 237, 242
Wykłady paryskie zob. *Literatura słowiańska*
Wykłady w Collège de France zob. *Literatura słowiańska*
Zdania i uwagi 168, 234
Zima miejska 70

Indeks nazwisk

A

Abramowska Janina 69
Aelianus Claudius 134
Albertrandi Jan 31
Aleksander I, car Rosji 40, 42, 157, 170
Aleksiej, car Rosji 37
Anakreont 47
Anastasiewicz Wasilij Gregoriewicz 171
Antoniusz Marek (Marcus Antonius) 134
Archetti Giovanni Andrea, nuncjusz
 papieski 121
Ariosto Ludovico 47
Ariusz 35
Ast Georg Anton Friedrich 145
Auguis Piotr René 237

B

Babel Izaak 56
Bachelard Gaston 80, 226
Bachórz Józef 9, 12, 33, 37, 121, 200,
 233, 243
Bacon Francis 145
Baehr Johann Christian Felix 129, 142,
 145
Baillet Adrien 146
Balzac Honoré 59–60, 170
Bania Zygmunt 37
Bańka Mirosław 153
Bar Joachim Roman 119
Barateau Anaïs 199

Batory Stefan, król Polski 24, 104
Bauman Zygmunt 222
Baworowski Wiktor 116, 117
Bayle Pierre 145
Bąk Magdalena 43, 46, 243
Beauvois Daniel 18, 23, 29, 39
Becker Johann Nicolas 172, 179
Bécu August 40, 48
Bedier Joseph 73
Bełza Władysław 29, 134–135, 229, 234,
 238
Bentley Richard 75
Béranger Pierre-Jean 145
Bestużew Aleksander Aleksandrowicz
 (ps. Marliński) 164, 173
Białostocka Biruta Markuza 43
Bieliński Józef 18
Bieńczyk Marek 168
Biergiel Aleksander 231
Biernacka Ewa 154
Billip Witold 139
Birkowski Fabian 136
Blanchard Jean Pierre François 67–69
Błoński Jan 80, 226
Bober Wojciech Jerzy 221
Bohomolec Franciszek 100
Bohuszewicz Jerzy 107
Boiardo Matteo Mario di Scandiano 47
Borkowska Grażyna 85–87
Borowski Leon 24, 53, 126, 133, 136–
 137, 146, 233

- Borowy Waclaw 13, 27, 47
 Bossange Hector 198
 Bossuet Jacques Bénigne 145, 149
 Boszniak Aleksander 170, 228
 Bracciolini Francesco Poggio 145
 Brazis Romuald 209, 243
 Brodzka-Wald Alina 12
 Brueghel Pieter (I st., zw. Chłopski) 71–72
 Brueghel Pieter (II mł., zw. Van der Helle) 71–72
 Brusiewicz Anatol 232
 Brückner Aleksander 89, 163
 Buchwald-Pelcowa Paulina 36
 Budzyński Józef 107
 Bułhak, ks. 118
 Burckhardt Georg 73
 Burmann Karl 147
 Burns Robert 140
 Buttman Phillip Karl 146
 Byron George Gordon 32–33, 145–146, 164, 171, 234
 Bystrzycki Jan 115
- C**
- Caleca Antonino 154
 Calzabigi Ranieri 46
 Camões (Camoens) Luís Vaz de 47
 Casaubon Izaak (Casaubonus) 146, 147
 Castellesi Adriano 146
 Cecherelli Andrea 189
 Cepik Jerzy 104
 Cepion (Kwintus Serwiliusz) 150
 Ceram C.W. (własc. Kurt Wilhelm Marek) 142–143
 Cerf Benett 56
 Cichocki Kasper 37
 Ciechanowska Zofia 13
 Ciechowicz Jan 154
 Ciechowski Adolf 163
 Cieśla-Korytowska Maria 154–155
 Champollion Jean-François 142
 Charron Pierre 145
 Châteaubriand François-René 146
 Chesterfield (własc. Anthony Shaftesbury) 146
 Chlebowski Bronisław 115
 Chlustin Wiera Iwanowna 184
 Chłopicki Edward 173
 Chmielowski Piotr 85
 Chodoni Jan Kanty, ks. 40, 44,
 Chodźko Aleksander 177, 209, 236
 Chołoniewski Stanisław Myszka, ks. 118
 Choriew Wiktor 233
 Chrostek Mariusz 115
 Chrościcki Juliusz A. 37
 Chudak Henryk 80, 226
 Chwin Stefan 138, 174
 Circourt Anastasie de (z Chlustinów) 239
 Circourt Adolf de 239
 Claudon Francis 154
 Cluver P. (Cluverius) 146
 Coccio Marco Antonio (zw. Sabellico) 145
 Condillac Étienne Bonnot de 145
 Cooper James Fenimore 228
 Corneille Pierre 146, 149
 Crick Francis H.C. 221
 Cynceron (Cicero Marcus Tullius) 129, 134, 141, 147, 150
 Czarniecki Stefan, hetman 94, 95
 Czartoryscy (ród) 100
 Czartoryski Adam Jerzy ks. 18, 21, 24, 125–126, 237
 Czartoryski Adam Kazimierz ks. 18
 Czczot Jan 21–22, 24–25, 27–28, 38–41, 45, 47, 49, 51, 53–56, 59–60, 158, 232–233
 Czerwińska Małgorzata 154
 Czerniawski Jan 233
 Czubek Jan 22, 40
 Čelakovský František Ladislav 237
- D**
- Dante Alighieri 146, 201
 Danton Georges Jacques 154
 Dariusz I Wielki, król Persji 143
 Daszkiewicz Cyprian 155, 158
 Dąbkowska Eugenia 20
 Dąbrowska Maria 35
 Dąbrowski Jan Henryk 87

Dąbbska Izydora 188
Delacroix Eugène 154
Delwig Anton Antonowicz 229
Demostenes 48, 49, 189
Dernałowicz Maria 9, 13, 27–28, 43,
124–126, 129–130, 133–134, 138,
141–143, 146, 170, 230–231
Desmaisons Émile Pierre 119
Destutt de Tracy Antoine Louis Claude
146
Dickenson John 37
Dłuska Maria 175
Dłuski Gaspar, ks. 118
Dmitrijew Michaił 231–232
Dmochowski Franciszek Salezy 140
Dmochowski Franciszek Ksawery 234
Dobrovský Josef 237
Dokurno Zygmunt 12, 206
Domeyko Ignacy 91, 100, 114–116, 119,
131, 198, 200, 206–208
Dopard Bogusław 76, 199
Doroszewski Witold 34, 82–83, 89, 121
Drenth P.J.D. 221
Dubisz Stanisław 34, 103, 123
Dycalp John of zob. Jankowski Placyd
Dziekoński Józef Bogdan (pseud. J.Z. Sój-
kowski) 208

E

Eichhoff Frédéric Gustave 238
Eliaszewicz Tadeusz 133, 145–146
Engielman Karol 48
Epaminondas 134

F

Facciolati Giacomo 146
Falconet Étienne Maurice 135
Faulkner William Cuthbert 56
Fedr (Fajdros z Aten, Phaedrus) 134
Fénelon François de Salignac de la Mothe
47
Ferretti Giovanni 126
Fiećko Jerzy 158
Filelfo Francesco 14

Fizzman Samuel 238
Fiut Aleksander 10
Flers Robert de 212
Floryan Władysław 12, 35, 75, 179
Focjusz, patriarcha Konstantynopola 145
Fredro Aleksander 18, 186
Fryderyk Wilhelm, Wielki Elektor
brandenburski 95, 98
Fuller Margaret 10, 229
Funke (Funcius) Johann Nicolaus 146

G

Garczyński Stefan Florian 10, 195–196,
198–208, 243
Gassendi Pierre 146
Gibbon Edward 146, 147
Giedymin (w. ks. litewski) 27, 47
Giffen Hubert von 146
Giergielewicz Mieczysław 85
Gille-Maisani Jean-Charles 20, 118, 202,
231
Głowacki Janusz 56
Głowiński, gen. 19
Głowiński Michał 70, 198, 219
Godebski Cyprian 47
Godlewski Mścisław 83
Goethe Johann Wolfgang 1, 59, 94, 140,
146–147, 224, 229
Golański Filip Nereusz, ks. 40, 44, 126,
136
Golicyn Aleksander Sergiejewicz, ks. 153
Golicyn Dymitr Władymirowicz, ks. 153,
170
Golik-Prus Aleksandra 196
Goliński Zbigniew 66, 67, 68
Gołębiowski Stefan 75
Gomulicki Juliusz Wiktor 105, 168
Gontarz Beata 243
Gorecki Antoni 162
Gosławski Maurycy 70
Gotlieb Robert 56
Górski Artur 12, 13
Górski Konrad 12–13, 38, 41, 75–76, 88,
112, 136, 142, 188, 210, 225–226
Grabowska Maria 46

Grabowski Michał 104
 Grabowski Wiesław 27, 47
 Graczyk Ewa 168
 Graevius 146
 Greczychowie (rodzina) 19
 Groddeck Gotfryd Ernest 24, 48, 50, 126,
 136–137, 146–147, 233
 Grotefend Friedrich August 142
 Grotefend Georg Friedrich 129, 142–144
 Grotefend Herman 144
 Grudziński Kajetan 111
 Grzebień Małgorzata 158
 Grzegorz XIII, papież 24
 Grzybowski Konstanty 172
 Grzymała Franciszek 140

H

Hammer-Purgstal Joseph 146
 Hanka Vaclav 237
 Hańska Ewelina 170
 Harpe Emmanuel de la 132
 Hartknoch Krzysztof 172
 Haustein Beniamin 233
 Hebbel Fryderyk 10
 Heeren Arnold Ludwig Hermann 146
 Hegel Georg Wilhelm Friedrich 184, 201,
 233
 Heimbrod Joseph 146
 Heinsius Daniel 146, 147
 Heller Joseph 46
 Hemingway Ernest 56, 60
 Hemsterhuis (Hemsterhusius) Tyberiusz
 146, 147
 Hemsterhuis Franz, syn Tyberiusza 146
 Henkiel Dionizy 83,
 Herder Johann Gotfried von 140, 146
 Hermann Gottfried 129, 130
 Herminjard Aimé Louis 141
 Hernas Czesław 12
 Hertz Paweł 84, 106, 177
 Heska-Kwaśniewicz Krystyna 156, 159,
 201
 Hetzel Juliusz 59
 Hetzel Piotr 59
 Heyne Christian Gottlob 146

Hoffman-Piotrowska Ewa 188
 Hołowiński Herman 170
 Homer 47
 Horacy (Quintus Horatius Flaccus) 24,
 49, 71, 74–75, 134, 190
 Houdry Wincenty 12, 103, 107, 109–111,
 119, 211
 Hrabec Stefan 88, 112, 142, 225
 Hugo Victor 59–60, 94
 Humboldt Alexander von 146
 Hurd-Eschenburg 146
 Hutnikiewicz Artur 185
 Hystapes, ojciec Dariusza I 143

I

Ibrahim (Turek, służący Jana Potockiego)
 68
 Hłakowiczówna Kazimiera 167
 Inchoffer Melchior 146
 Ingłot Mieczysław 37

J

Jaksa Anna 222
 Jan Kazimierz, król Polski 82, 85, 87–89,
 93, 96, 98, 100
 Jan III Sobieski, król Polski 100
 Janczewski Cyprian 161
 Janik Michał 115, 116
 Janion Maria 173, 222
 Jankowski Placyd (ps. John of Dycalp)
 208
 Janowski Ludwik 18
 Januskiewicz Adolf 55, 57–58
 Januskiewicz Eustachy 25, 105, 155,
 182, 187–188, 198
 Jański Bogdan 127, 191
 Jaquet August 127
 Jarczykowa Mariola 196
 Jarosz Adam 211
 Jaworska Elżbieta 9, 13, 126
 Jeffries John 67
 Jeleniowie (bracia Jan i Paweł księgarze
 z Przemyśla) 31
 Jełowiecki Aleksander 199

- Jeżowski Józef 22, 26–27, 48–50, 146, 158, 169, 189, 228–229
Joanna d'Arc św. 27, 44
Johannot (słuchacz wykładów Mickiewicza w Lozannie) 141
Jordanes (Jordanis, Jornandes) 146
Józefowicz 20
Jungmann Josef 237
- K**
- Kacnelson Dora 34
Kadulska Irena 23
Kajsiewicz Hieronim 190, 225
Kaleta Roman 67
Kalinkowski Stanisław 225
Kalinowska Maria 188
Kallenbach Józef 141, 225
Kania Ireneusz 18, 39,
Kantak Kamil 119–120
Karamzin Mikołaj 75
Karłowicz Jan 32, 89
Karol Gustaw, król Szwecji 94, 98,
Karpínski Franciszek 140
Kartezjusz (René Descartes) 146
Kasperski Edward 174, 242
Kasprowicz Erazm Łukasz 162
Katarzyna II, caryca Rosji 135
Katon Starszy (Marcus Porcius Cato Censorius, Maior) 147
Katullus (Caius Valerius Catullus) 129, 150
Kawyn Stefan 181
Kazimierz Sprawiedliwy, król Polski 94
Kempfi Andrzej 233
Kęszycka Helena 154
Kiejstut, władca Litwy 176–179
Kieniewicz Stefan 12
Kiersnowski Mikołaj 231
Kijonka Tadeusz 65, 169
Kisiel Marian 65, 242
Kitowicz Jędrzej 121
Klaczko Julian 155, 173
Kleantes z Assos 225
Kleiner Juliusz 35, 43, 53, 85, 157, 163, 181, 234
Klekot Ewa 222
Kłagiewicz Jędrzej Benedykt, ks. 38–41, 44, 60,
Kniaziewicz Karol, gen. 93, 94
Knight Richard Paine 146
Kochanowski Jan 9–10, 46, 68–69, 74–75, 78
Kochanowski Piotr 19
Kolbuszewski Stanisław 206
Kollár Ján 237
Kolumb Krzysztof 104
Konarski Stanisław 100
Koneczna Hanna 89
Konorska Lucja 221
Konorski Bolesław 221
Konstantyn I Wielki (Flavius Valerius Constantinus) 35
Kopaliński Władysław 72, 82, 84, 87, 177
Kopczyński Krzysztof 41
Kopczyński Onufry 231
Kopia Henryk 104
Korbut Gabriel 232
Kordecki Augustyn 81, 97–99
Korolko Mirosław 219
Korylski Ludomil 233
Kostenicz Ksenia 27–28, 43, 133–134, 138, 170, 230–231
Kostkiewiczowa Teresa 31, 67–69, 219
Kotarbiński Tadeusz 221
Kott Jan 67
Kotzebue August Fryderyk 172
Kowalczykowa Alina 9, 33, 35, 92, 187
Kowalewski Józef 27, 45, 235
Kowalski Jerzy 13, 24, 129, 133, 141, 146–148
Kozmian Jan 187
Kozmian Kajetan 187
Kozmian Stanisław Egbert 187
Kółakowski Feliks 155
Krajewska Wanda 32
Krakowiak Małgorzata 243
Kramszyk Zygmunt 115–116, 236
Krasicki Ignacy 20, 47, 230
Kraśński Zygmunt 10, 20, 106, 115, 158, 200

Krassowski Kajetan 234
 Kraszewski Józef Ignacy 168, 208
 Kridl Manfred 211
 Krókowski Jerzy 75
 Król Kazimierz 32
 Krukowiecki Jan Stefan, gen. 91
 Kryński Adam Antoni 32, 89
 Krysowski Olaf 174, 242
 Krzywicki Leon 35
 Krzyżanowski Julian 13, 35, 69, 75, 81, 83–85, 91, 211
 Kserkses, król Persji 143
 Kubacki Wacław 46
 Kubiak Zygmunt 73, 225
 Kuczyński Hipolit 239
 Kurkowska Halina 34
 Kuryś Agnieszka 20, 118, 202, 231
 Kurzowa Zofia 121
 Kwiatkowski Jerzy 185
 Kwintilian (Marcus Fabius Quintilianus) 134

L

Lamartine Alphonse de 146
 Laudan Ewa 55
 Lebioda Dariusz Tomasz 80
 Lèbre Adolphe 141
 Le Clerc Jean 146
 Leibniz Gottfried Wilhelm 146
 Lelewel Joachim 24, 28, 38, 40, 44, 53–54, 60, 135, 235
 Leo Jan 172
 Lessing Gotthold Ephraim 146
 Leszczyński Stanisław, król Polski 100
 Lewicki Andrzej 233
 Lewinówna Zofia 116, 117
 Leżeńska Katarzyna 119
 Libelt Karol 95
 Linde Samuel Bogumił 88, 121, 128
 Litwornia Andrzej 202
 Liwius (Titus Livius) 134
 Loga Adam, ks. 118–119
 Lubosz Bolesław 17
 Lucyliusz (Gaius Lucilius) 129, 150
 Ludwik XV, król Francji 82

Lukrecjusz (Titus Lucretius Carus) 47, 129, 150
 Lutostański (prefekt szkoły nowogrodzkiej) 22
 Lyszczyzna Jacek 11, 70, 133, 135, 210, 230, 243

Ł

Łepkowski Józef 99
 Łopalewski Tadeusz 45
 Łubieńska Konstancja 94–95
 Łukasiewicz-Petelenz Jacek 230

M

Mably Gabriel Bonnot 146
 Machiavelli Niccolò 172
 Maciejewski Janusz 65, 66
 Maciejewski Jarosław 40, 53
 Mackiewiczówna Ludwika 184
 Magnuszewski Władysław 80
 Majerski Paweł 242
 Majewscy (ród) 20
 Majewska Anna z Orzeszków 20
 Majewski Alojzy 19
 Majewski Kazimierz 20
 Majewski Mateusz 19–20
 Majewski Michał 20
 Makles Tadeusz 222
 Makowiecka Zofia 27–28, 43, 133–134, 138, 170, 231
 Makowski Stanisław 23, 107, 115, 197
 Malewska Helena z Szymanowskich 39
 Malewski Franciszek 25, 27–28, 44–45, 73, 158, 169–170, 228, 234
 Malewski Szymon 23, 25, 28, 39, 126
 Malinowska Elżbieta 196
 Malisz Karol 32–33
 Mańkowski Jerzy 183
 Marcinkowski Tadeusz 116
 Marcinów Zdzisław 242
 Marcjalis (Marcus Valerius Martialis) 134
 Marczevska Katarzyna 20, 202, 231
 Marinelli Luigi 189

- Markiewicz Henryk 10, 82–83, 85–86, 104, 154, 177, 197, 212
Martuszevska Anna 237
Massalski Ignacy Jakub, ks. 39, 119
Maślanka Julian 12, 37, 71, 97, 115, 182, 220
Maślińska-Nowakowa Zofia 107, 211
Mateusz św. 157
Matusiak-Bartoszyński Anna 154
Mazurkowska Bożena 196, 241–242
Meleagri Luigi Amadeo 132
Menge Herman 104
Metastasio Pietro (własc. Trapassi) 46
Mèyet Leopold 231
Mezzofanti Giuseppe 239
Michalunio Czesław 191, 220
Michałowska Teresa 69
Michałowski Kornel 210
Mickiewicz Adam (stryj poety) 19
Mickiewicz Aleksander 20–21, 134, 230–232
Mickiewicz Antoni Michał 21
Mickiewicz Bazyle 19, 117–118
Mickiewicz Franciszek 20–22,
Mickiewicz Jakub 19
Mickiewicz Jerzy 22
Mickiewicz Józef (dziadek poety) 19
Mickiewicz Józef, ks. 25, 29
Mickiewicz Mikołaj 19, 21, 117–118, 232
Mickiewicz Stefan 19
Mickiewicz Władysław 13, 114, 131, 206
Mickiewiczowa Barbara z Majewskich 19–20, 231–232
Mickiewiczowa Celina z Szymanowskich 39, 128, 190
Middleton Conyers 146–147
Mieszko (ks. Nowogródka) 27, 45
Mikołaj I, car Rosji 170–171
Mikołajko Zbigniew 98–99
Mikulski Tadeusz 112
Milarespa (Milarepa) 222, 224–226
Milton John 47
Miłobędzki Adam 37
Minasowicz Józef Epifani 31
Miniszewski Józef Aleksander (pseud. Jack Mac Tretful) 208
Minkowski 20
Miodek Jan 12
Mirhonda 235
Molière (Jean-Baptiste Poquelin) 146
Molisak Alina 210
Monnard Charles 125, 130, 132
Monte Herkus 179
Montesquieu Charles Louis de Secondant de 232
Monteskusz zob. Montesquieu
Montgolfier Étienne Jacques de 67–68
Montgolfier Joseph Michel de 67–68
Morawiec Wiesław 119
Morstin Ludwik Hieronim 234
Musijenko Swjatlana 154
Mysłakowski Piotr 135, 229
Myszkowski Piotr 75
Myśliwski Wiesław 84
Mytych-Forajter Beata 242
- N
- Nakwascy 130
Nakwaska Karolina 128, 130
Nakwaski Henryk 128
Nanke Czesław 172
Napoleon I Bonaparte, cesarz Francuzów 88, 161, 171
Narkowicz Liliana 233
Nartowski (szambelan) 212
Naruszewicz Adam 66, 68–70, 100
Natuniewicz Halina 124
Nawarecki Aleksander 183–184, 188, 242
Nepos Kornelius 134
Niebuhr Berthold Georg 146
Niebuhr Carsten 143
Niedźwiecki Władysław 32, 89
Niemcewicz Julian Ursyn 31, 201, 209
Niewiarowicz Alojzy Ligenza 173, 229, 238
Nobel Alfred 56
Norblin Jan Piotr 67
Norwid Cyprian Kamil 105–106, 158, 168, 181

- Nowacki Jerzy 142
 Nowak Zbigniew Jerzy 12, 18, 107, 183, 196–197, 210–211, 214
 Nowosilcow Nikołaj Nikołajewicz 24, 28–29, 157, 169, 171
- O**
- Obuchowicze (ród) 119
 Obuchowiczowa Anna z Wołodkowiczów 119
 Ocieczek Renarda 33, 37, 106, 183, 196–197, 210, 241–243
 Odrowąż-Pieniążek Janusz 19, 20, 55
 Odyniec Antoni Edward 25, 70, 229
 Okopień-Sławińska Aleksandra 70, 219
 Oktawian August 135
 Oleksowicz Bolesław 243
 Oleszkiewicz Józef 164
 Ong Walter Jackson 19
 Opacka Anna 19, 198
 Opacki Ireneusz 168, 183, 196–199, 241–242
 Orgelbrand Samuel 143
 Orpiszewski Józef 141
 Orzeszko (ród herbu Korab) 115
 Osiński Alojzy 71
 Owidiusz (Publius Ovidius Naso) 47
 Ozanam Frédéric 146
- P**
- Paillason Charles 133, 144, 145
 Palacki František 237
 Paluchowski Andrzej 12, 27, 47
 Pasek Jan Chryzostom 89, 100
 Paszek Jerzy 205, 226
 Paterculus Velius 134
 Patin Henri 146
 Pavie Victor 93, 94
 Pawłowicz Feliks 20
 Pelc Jerzy 35, 40
 Pelikan Waclaw 29
 Petrarca Francesco 146
 Piacentini Marcello 189
 Pianko Gabriela 75
 Piechota Małgorzata 205
 Piechota Marek 11, 17, 33, 37, 70, 106, 114, 133, 135, 142, 156, 159, 196–197, 202, 209–210, 227, 242
 Pietrasik Zdzisław 56
 Pietraszkiewicz Onufry 26, 27, 158
 Pietraszkiewiczówna Stanisława 23
 Pietrzykowski Piotr 111
 Pigoń Stanisław 13, 19, 32, 38–39, 41, 50, 53, 61, 71, 97, 101, 115, 118, 125, 136, 173, 206, 208, 220, 236
 Pinard A. (firma wydawnicza) 199
 Pindar 47
 Piotr św. 39
 Piotr Wielki, car Rosji 135, 158, 163
 Piotrowski Andrzej Wiktor 87–88
 Piroczkinas Arnoldas 43
 Pizum-Maszczykowa Agnieszka 196
 Plater Emilia 94
 Pliniusz Młodszy 134
 Płoszewski Leon 12–13, 141, 182, 211
 Poczobut-Odlanicki Marcin 24
 Podgórska Joanna 99
 Podgórski Andrzej 79, 226
 Podhorski-Okołów Leonard 118, 134, 232
 Podoliński Andrzej 229
 Podracki Jerzy 35
 Polański Edward 241
 Polewoj Nikołaj A. 238
 Poliziano Angelo 146
 Pompadour Jeanne Antoinette Poisson markiza de 82
 Pongerville Jean-Baptiste de 146
 Poniatowski Stanisław August, król Polski 67, 119–121, 232
 Pope Alexander 47
 Potocki Ignacy 182
 Potocki Jan 68, 183
 Potocki Leon 121
 Potocki Stanisław 182–183
 Prejs Marek 40
 Prus Bolesław 86
 Prussak Maria 41, 210
 Przeclawski Józef 237

Przyboś Julian 211, 213–216
Przybylski Ryszard 181
Przybyszewski Stanisław 112
Puchalska Mirosława 185
Pudłocki Tomasz 115
Puszkin Aleksandr Siergiejewicz 229
Puszkinowie (bracia, posłowie moskiewscy) 36
Puttkamerowa Maria (Maryla) z Wereszczaków 29, 121, 134, 137
Puttkamerowie (Maria i Wawrzyniec) 118
Pytasz Marek 142

Q

Quintus (Tullius Cicero) 134

R

Racine Jean 146, 149
Radcliff Anna 232
Radziwiłł Karol 119
Radziwiłł Mikołaj Krzysztof zw. Sierotka 96–97
Radziwiłłowie (ród) 94, 97
Rakoczy Jerzy I, książę Siedmiogrodu 98
Ratajczakowa Dobrochna 186
Rebeckue Benjamin Constant de 146
Richelieu Armand de 169, 235
Richter Jean Paul Friedrich 146
Rimbaud Arthur 75
Riss Barbara 119
Rollison Jan 163
Romanowski Andrzej 82–83, 104, 154, 177
Rosiek Stanisław 184
Rousseau Jean-Baptiste 146
Różewicz Tadeusz 34
Rufus (Quintus Curtius) 134
Ruisdael Jacob van 71, 178
Ryba Janusz 68, 156, 168, 196
Ryba Renata 196, 210, 243
Rybczonek Sergiusz 20
Rylejew Kondratij Fiodorowicz 164, 170
Rymkiewicz Jarosław Marek 18–19, 25, 29, 167, 175, 205

Rytel Katarzyna 118, 202
Rzewuski Henryk 116–117, 170, 228
Rzymowski Wincenty 172

S

Sanchoniaton z Berytos (obecnie Bejrut) 143
Sand George (własc. Dudevant Aurore) 59–60
Sapkowski Andrzej 163
Saplica Jan 117
Saplica Wincenty 107–108, 110, 119, 122
Saplicowie (ród) 112, 114–116
Sarbiewski Maciej Kazimierz 24
Sarnowska-Temeriusz Elżbieta 183
Sawicki Hiacynt (Jacek) 107–108, 110, 119–122
Sawrymowicz Eugeniusz 13, 31, 78, 91, 105, 198, 200
Scaliger Joseph Justus 146
Schelling Friedrich Wilhelm Joseph von 146
Schiller Friedrich von 73, 224
Schlegel August Wilhelm von 46, 146
Schlegel Friedrich 146
Schopenhauer Arthur 221
Schott Andreas 146
Scott Walter 140, 146, 171
Scovazzi Jan 125, 128
Sédillot Louis Pierre 238
Semkowicz Aleksander 32–33
Seneca (Lucius Annaeus) 134, 225
Serejko, ks. 231
Serren Gajusz 150
Serwiusz (Servius Marius Honoratus) 183
Shakespeare William 50, 146, 172, 234
Siemieński Lucjan 75
Sienkiewicz Henryk 81–87, 200
Sinko Tadeusz 43
Sitkowa Anna 196
Siwicka Dorota 19, 25, 29, 167–168, 175
Skaczkowski Henryk 111
Skaliger (Giulio Cesare Scaligero) 146, 183
Skarga Piotr 24, 136

- Skórzewscy (ród) 205
 Skórzewski Arnold 204–205, 208
 Skórzewski Stanisław 200, 208
 Sławiński Janusz 70, 219
 Słomczyński Maciej 173
 Słowacki Euzebiusz 24
 Słowacki Juliusz 10, 18, 24, 35, 75, 78,
 91–92, 94, 96, 105–106, 115, 158,
 183, 186–188, 197, 200, 227, 229
 Smokowski Wincenty 171
 Smuglewicz Franciszek 24
 Smulski Jerzy 12
 Sobańska Karolina z Rzewuskich 170, 228
 Sobański Hieronim 228
 Sobolewski Jan 154, 160
 Sobolewski Sergiusz 239
 Sofokles 234
 Sokołowski Mikołaj 188
 Solomiac, dyrektor kolegium w Lozannie
 124
 Sołtan Adam 106
 Sójkowski J.Z. zob. Dziekoński Józef
 Bogdan
 Spinoza Baruch 146
 Spitznagel Ludwik 235
 Stadion Walter von 179
 Staël Anne Germaine de 146
 Staff Leopold 185
 Stala Marian 230
 Stankiewicz Stanisław 232
 Starnawski Jerzy 12, 115
 Stefanowska Zofia 9, 12, 27, 40, 47, 53,
 55, 78, 135, 137, 156–160, 183, 189,
 202, 210
 Stępień Marian 10
 Stępień Tomasz 241
 Stiller Robert 73, 91
 Stomma Ludwik 59
 Stradon z Sardis 82
 Strykowski Maciej 172
 Stupkiewicz Stanisław 199
 Suchodolski Brunon 45
 Sudolski Zbigniew 12, 19, 20, 23, 26, 39,
 43, 49, 94, 101, 106, 117, 126, 158,
 173, 202, 229, 242
 Sulimierski Filip 115
 Sulzer Johann Georg 46
 Suzin Adam 28, 39, 158
 Swetoniusz (Gaius Suetonius Tranquillus)
 134
 Synowiec Helena 241
 Szargot Barbara 208
 Szargot Maciej 174, 208
 Szargotowie 208
 Szarski Henryk 221
 Szekspir zob. Shakespeare William
 Szelaż Zdzisław 199, 203
 Szpotański Stanisław 23
 Szweykowski Zygmunt 85
 Szymanis Eligiusz 23
 Szymanowska Maria 236
 Szymański Marcel 118
 Szyszkow Aleksander Siemionowicz 170
 Šafařík Pavel Josef 237
- Ś
- Śliwińska Irmina 199
 Śniadecki Jan 24, 133, 137–138, 146
 Śniadecki Jędrzej 24, 137–138
 Świętorzecki Józef Kazimierz 31
- T
- Tarnowski Stanisław 85
 Tasso Torquato 19, 146
 Tatariewicz Anna 80, 226
 Temistokles 164
 Terazjusz, brat Focjusza 145
 Terentianus Maurus 104
 Thrasybullus z Syrakuz 134
 Timoleon 134
 Tolstoj Lew 167, 169
 Tomaszewski Dyżma Bończa 47, 136
 Topczy-Basza Mirza Dżafar (własc.
 Ignacy Pietraszewski) 236
 Torloni Aleksander, ks. 106
 Towiański Andrzej 10, 188,
 Trembecki Stanisław 66–67, 70, 140,
 Trentowski Bronisław Ferdynand 129–
 130, 142

Treter Tomasz 97, 172
Tretful Jack Mac zob. Miniszewski Józef
Aleksander
Treugutt Stefan 94, 133, 210–211, 214–
216
Trojanowiczowa Zofia 158
Tuczyński Jan 225
Tupalska Barbara 20
Turska Halina 136
Twardowski Józef 39
Twardowski Samuel 83, 104
Twerski Michał, ks. 75
Tymowski Tomasz Kantorbery 47
Tyrowicz Marian 32
Tyszyński Piotr 67

U

Umiński Jan, gen. 203

V

Valerius Maximus 134
Verne Juliusz 59
Villemaine Abel 238
Vinet Aleksander 141
Voight Johann 172
Voltaire (własc. Arouet François-Marie)
27–28, 44, 46–47, 146, 149, 232
Vossius Gerardus Joannes 146–147

W

Walewski Władysław 115
Walińska Marzena 196
Wargodzki Andrzej 97
Waszyngton Jerzy 95
Watson James D. 221
Wązyk Adam 75
Weintraub Wiktor 9–10, 183, 188
Wereszczakowa Franciszka z Ancutów
119
Wergiliusz (Publius Wergilius Maro) 47,
75, 134, 141
Węgrzyniak Anna 241

Wielogłowski Walery 173
Wigura Stanisław 65
Wilkins Maurice H.F. 221
Winek Teresa 12
Winniczuk Lidia 75
Wiszniewski Ignacy 118
Witkowska Alina 19, 25, 29, 167, 175,
188–189
Witkowski Michał 12, 38, 45
Witt Jan, gen. 170, 228
Wittlin Józef 73
Wittowa Zofia (z d. Glavani, późniejsza
Szczęsnowa Potocka) 228
Witwicki Stefan 104, 130–131
Wojtkowski Andrzej 33
Wolf Friedrich August 146
Wolff Bolesław Maurycy 105
Wolter zob. Voltaire
Wołodkowicz Henryk, gen. 119
Wójcik Włodzimierz 242
Wrotnowski Feliks 183
Wujek Jakub, ks. 24
Wurzbach Constantin von 33
Wybicki Józef 87–88
Wyczawski Hieronim Eugeniusz 111,
119
Wyka Kazimierz 9–10, 46, 185–186, 212
Wytttenbach Daniel Albert 146

Z

Zabierowski Stanisław 34
Zabierowski Stefan 243
Zakrzewski Bohdan 87
Zaleska Joanna 175, 228
Zaleski Józef Bohdan 77, 113–115, 123,
130–131, 140, 187, 189–190, 101
Zaleski Sariusz Bonawentura 175, 228
Zaliwski Józef 118, 191
Żałuski Roman 106
Zan Tomasz 25–26, 39, 46, 50, 52–53,
158
Zawada Andrzej 12
Zawadzki Józef 53, 59, 75
Zeler Bogdan 156, 159, 202

Zgorzelski Czesław 12–13, 31, 40–41,
43, 47, 49, 73, 79, 136–137, 210,
236
Zielińska Marta 9, 13, 19, 25, 29, 126,
167, 175, 184, 229
Zieliński Andrzej 199
Zinn Wiktor 230
Ziołowicz Agnieszka 199
Ziomek Jerzy 219–220

Ż

Żaboklicki Krzysztof 189
Żeleński-Boy Tadeusz 35, 211–213, 215–
216
Żmigrodzka Maria 116
Żmigrodzki Michał 134
Żukowski Szymon Feliks 233
Żuławski Marek 73
Żwirko Franciszek 65

Opracowała Małgorzata Piechota

Spis ilustracji

- Fot. 1. Adam Mickiewicz: *Pierwiosnek (primula veris)*. Kopia Jana Cze-
czota z poprawkami autora. Strona trzecia autografu. Biblioteka Uni-
wersytecka KUL w Lublinie, sygn. rkps 729 51
- Fot. 2. Adam Mickiewicz: *Romantyczność (I)* wraz z fragmentem listu
do Tomasza Zana. Strona trzecia autografu. Biblioteka Uniwersytecka
KUL w Lublinie, sygn. rkps F.I. 3703 52
- Fot. 3. Adam Mickiewicz: odpis tzw. strofy pocałunkowej z *Dziadów*
części IV wykonany przez Adolfa Januskiewicza na tylnej wyklejce
tomiku *Poezji* (Wilno 1823, t. II), wersy 1–18. W zbiorach Muzeum
Literatury im. Adama Mickiewicza w Warszawie, sygn. I 25 136
Cimelia 57
- Fot. 4. Adam Mickiewicz: odpis tzw. strofy pocałunkowej z *Dziadów*
części IV wykonany przez Adolfa Januskiewicza na tylnej wyklejce
tomiku *Poezji* (Wilno 1823, t. II), wersy 19–31. W zbiorach Muzeum
Literatury im. Adama Mickiewicza w Warszawie, sygn. I 25 136
Cimelia 58
- Fot. 5. Karta tytułowa *Etyki chrześcijańskiej* Wincentego Houdry’ego
(Wenecja 1750). W zbiorach autora 109
- Fot. 6. Tekst rękopiśmiennej noty na wyklejce oprawy dzieła Houdry’ego,
zapisany przez brata Wincentego Saplicę dn. 24 sierpnia 1761 roku.
W zbiorach autora 110
- Fot. 7. Pieczęć z dwugłowym orłem carskim w kolofonie tomu pierwszego
dzieła Houdry’ego. W zbiorach autora 110

Marek Piechota

„A world is a whole human being”
Studies and sketches on works by Mickiewicz

Summary

The studies on works and biography of Mickiewicz I have been conducting for almost 30 years prove that a poet, irrespective of the fact if it was formulating Filomat legislation acts, preparation for classes in school or at the university, writing a historical or poetical work, organising legion learning Turkish (the eleventh foreign language) when it turned out that its knowledge could be extremely useful in military actions against Russia, he always showed young enthusiasm if only a **patriotic context**, hope for gaining independence by Poland the generation of Romanticism dreamt of, were on the horizon. Mickiewicz always took care more of others than himself and family, even in the case of the correction of the book of *Poezje* by Stefan Garczyński, his friend, and turned out to be more scrupulous and creative than during his own correction of *Pan Tadeusz*.

Because previous works on Mickiewicz, successfully cumulated in 2000, were characterised by definitely monographic ambitions on the one hand, and popularising ones on the other, today, after a decade, I intend to present a reader more interested in „the greatest Polish poet” a selection of my works written at the turn of the 20th and 21st centuries, derived from various inspirations and grouped in 5 parts: 1) *Filomat fulfillment and disappointment*; 2) *Motives, inspirations, phenomena*; 3) *Additions to ideas, relations, silence* – that is why the titles of three chapters in this part involve the phrase „still about...”; 4) *On editorial and, more specific, philological problems*; 5) *Polyglotism of the poet*. Most often, these are the results of Poland wide and international academic sessions in which I took part (in Cieszyn, Gdańsk, Katowice, Ostrava, Ustroń and Vilnius), and papers presented between 1994 and 2008. In few places I decided on a rather subjective tone and placed a short note on the circumstances of the origin of the idea, an intriguingly designed title of the conference, sent a series of handbooks, and prepared an academic session on the occasion of a poetic competition for *Icarus’ Wing*, I was lucky to receive a special copy of *Christian ethics* by Vincent Houdry (Venice 1750) with a mysterious inspiration. Revealing the origin of the idea sometimes tells more not only about the source, but also a final result of academic investigations of the historian of literature, especially the literature from older times. Where the beginning part of the book title „A Word

is a whole human being". *Studies and sketches about Mickiewicz* comes from will be explained in chapter 10 about poet's silence. Although I use the very statement in a slightly different way than its author assumed, „work” is understood here in a broader sense, as a synonym of activity, not only a literary one, but also as a set of political and socio-cultural enterprises.

Марек Пехота

„Слово – это весь человек”
Очерки и исследования о творчестве Мицкевича

Резюме

На основании моего почти уже тридцатилетнего изучения произведений и биографии Мицкевича можно прийти к выводу о том, что поэт – независимо от того, было ли это формулирование филоматских положений, подготовка к занятиям в школе или в университете, создание исторического или поэтического произведения, организация Легиона либо овладение турецким языком (одиннадцатым иностранным языком), когда оказалось, что его знание может быть в военных действиях против России весьма востребованным – всегда отличался юношеским энтузиазмом, если только где-то на горизонте возникал даже слегка вырисовывающийся **патриотический контекст** и появлялась надежда на получение Польшей взлелеянной в мечтах поколений романтиков независимости. Мицкевич всегда больше заботился о других, нежели о себе, даже в вопросах корректировки тома *Поэзии* друга Стефана Гарчинского он оказался более скрупулезным и творческим, чем во время корректировки собственного *Пана Тадеуша*.

В связи с тем, что предыдущие работы о Мицкевиче – счастливо собранные в двухтысячном году – с одной стороны, характеризовали амбиции прежде всего монографического плана, а с другой, популяризаторские, в настоящее время, по происшествии декады, мне хотелось бы предложить Читателю, ближе интересующемуся „величайшим польским поэтом”, избранное из написанных на рубеже XX и XXI веков моих работ. Вдохновением для них послужили разные идеи, а материал представлен в пяти частях: 1) *Филоматские свершения и разочарования*; 2) *Мотивы. инспирации, феномены*; 3) *К вопросу об идеях, отношениях, молчании* – именно поэтому в заглавиях трех глав этой части появляется формулировка „еще о...”; 4) *Из издательской и конкретно филологической проблематики*, а также 5) *Полиглотизм пророка*. Это чаще всего результаты общепольских и международных научных сессий, в которых я принимал участие (в Цешине, Гданьске, Катовице, Острове, Устроне и Вильнюсе), докладов, озвученных в 1994–2008 гг. В нескольких

местах я решился на более субъективный тон, помещению лаконической записи об обстоятельствах происхождения замысла, интригущей темы симпозиума, идеи серии учебников, научной сессии по случаю поэтического конкурса на получение Крыла Икара, отметил счастливый случай – подарок исключительного экземпляра *Христианской этики* Винценты Одри (Венеция 1750) с некоей таинственной надписью... Выявление генезиса идеи иногда многое говорит не только об источнике, но и об итогах научных исследованиях литературоведа, особенно касающихся литературы предыдущих периодов. Откуда берет начало первая часть заглавия данной книги: „Слово – это весь человек”. *Очерки и исследования о творчестве Мицкевича*, выясняется в десятой главе о молчании поэта, хотя эта формулировка была использована мной в несколько ином плане, чем предполагал автор. Определение „творчество” здесь понимается более широко, как синоним деятельности, а не только литературной креации, а также как единство политических и общественно-культурных начинаний.

Redaktor
Wiesława Piskor

Projektant okładki i stron działowych
Paulina Tomaszewska-Cieply

Redaktor techniczny
Barbara Arenhövel

Korektor
Mirosława Żłobińska

Copyright © 2011 by
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
Wszelkie prawa zastrzeżone

ISSN 0208-6336
ISBN 978-83-226-2011-3

Wydawca
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
ul. Bankowa 12B, 40-007 Katowice
www.wydawnictwo.us.edu.pl
e-mail: wydawus@us.edu.pl

Wydanie I. Ark. druk. 16,5. Ark. wyd. 19,0. Papier offset.
kl. III, 90 g Cena 24 zł (+ VAT)

Łamanie: Pracownia Składu Komputerowego
Wydawnictwa Uniwersytetu Śląskiego
Druk i oprawa: PPHU TOTEM s.c. M. Rejnowski, J. Zamiara
ul. Jacewska 89, 88-100 Inowrocław